

ТМ	Г. XXVIII	Бр. 4	Стр. 421 - 431	Ниш	октобар - децембар	2004.
----	-----------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 159.953.2+159.923.2

Прегледни научни рад

Примљено: 10.09.2004.

Љубиша Златановић

Филозофски факултет

Ниш

АУТОБИОГРАФСКО ПАМЋЕЊЕ, СХЕМАТИЗАЦИЈА И САМСТВО

Резиме

Аутобиографско памћење је главни облик људског памћења и основа је већине психотерапијских метода. У извесном погледу, оно је извор концепта самства, а тиме и концепта идентитета. Сврха овог чланка је да пружи сажет преглед савременог рада у контитивној психологији аутобиографског памћења који разложно наглашава посебну улогу појма самства у овој врсти памћења.

Рад разматра проблем дефиниције овог појма и даје кратак опис карактеристичних тема у овој области психолошког истраживања. Посебна пажња је фокусирана на процес схематизације нашег самосазнања који доводи до концептуалне организације и складиштења у памћењу свакодневне информације која се односи на самство. Коначно, рад трасира корене модерног разумевања аутобиографског памћења до Бартлетовог раног гледишта да је памћење чешће реконструкција него репродукција.

Кључне речи: аутобиографско памћење, схематизација, схема самства, самство, идентитет

Ми смо своје сопствено памћење.

Х. Л. Борхес

Хоћемо ли да улепшамо сећања? Или да их кривотворимо? Томе и служи памћење.

Антонио Табуки

Шта је аутобиографско памћење?

Аутобиографско памћење је главни облик људског памћења и основа је већине психотерапијских метода. У извесном погледу, оно је посебно важан, штавише темељан, извор концепта самства, а тиме

уједно и концепта идентитета. Памћење искустава из наше сопствене прошлости јесте средишњи когнитивни процес, а такође је и важна компонента у многим облицима нашег свакодневног понашања. Уопштено говорећи, аутобиографско памћење је памћење догађаја и тема који се тичу нас самих као особа (Conway and Rubin, 1993). Посреди је памћење наших сопствених прошлих мисли, осећања и поступака. У области аутобиографског или свакодневног памћења испитује се сећање на догађаје који су се *природно* догодили – дакле, онога што се десило *изван* строго контролисаних, артифицијелних лабораторијских услова. У том смислу, аутобиографско памћење као *природну* форму памћења треба разликовати од разних врста "деперсонализованог" памћења, односно од *не*-аутобиографских облика људског памћења.

Као и у многим другим областима психолошког истраживања, у когнитивној психологији аутобиографског памћења се такође истиче да постоји прилична неусаглашеност, па и збрка, у терминологији која се користи приликом разматрања феномена аутобиографског памћења. Тако, у психолошкој литератури је у оптицају велики број различитих, како имплицитних тако и експлицитних, дефиниција аутобиографског памћења. Уз то, као *тема* истраживања, аутобиографско памћење се често односи на широк опсег феномена, а не само на један јасно дефинисан део свеукупног система памћења.

Без довољно јасне, прецизне и опште прихваћене формалне дефиниције овог појма, као једно од *разликујућих* мерила обично се узима да је приступ аутобиографском памћењу искључиво из перспективе *когнитивне психологије* и да доприноси бољем разумевању феномена *присећања*, која људи имају за суштински важан део свог живота (Rubin, 1988). Међутим, могло би се рећи да је, у крајњем, разумљиво што постоје разна могућна значења аутобиографског памћења у ситуацији када *joш* *увек* није сасвим јасно да ли је посредни посебна форма људског памћења са својим сопственим функционалним својствима, а можда и својом физиологијом, које су компоненте таквог памћења и каква је његова веза са другим облицима памћења.

Бројни радови у овој новијој и све разрађенијој области психолошког истраживања људског памћења обично се позивају на Робинсонове дефиниције аутобиографског памћења као неке врсте "личне архиве посебних искустава проистеклих из учествовања особе у активностима или ситуацијама које су у извесном степену локализоване у времену и простору" (Robinson, 1976, стр.578); као "памћења које особа има о својим сопственим животним искуствима" (Robinson, 1988, стр.19); или као виталног дела нашег идентитета, дела који обликује нашу личну историју и наш сопствени осећај "ко смо ми" (Robinson, 1992). Битне одлике ове дефиниције могу се такође срести

и у другим кондензованим дескрипцијама овог психолошког феномена – као што је, на пример, Нејсерова (Neisser, 1988, стр. 361) карактеризација аутобиографског памћења као "форме памћења у којој догађаји у животу појединца обухватају значајну меморију" и као памћења чији се материјал састоји из догађаја које смо лично доживели, односно "наших личних доживљаја неких догађаја" (Neisser, 1988, стр. 71), или Бруерова (Brewer, 1988, стр. 26) дефиниција овог важног облика људског памћења као "памћења информације у вези са самством"

За боље разумевање овог типа памћења корисно је такође навести важан налаз Фицџералда (Fitzgerald, 1988) да је реч о памћењу *специфичних* догађаја, који су се одиграли у свакодневном искуству појединца а *нису* намерно, вољно ускладиштени у памћењу од стране појединца. Овде се посебно наглашава да појединци често *спонтано* саопштавају таква лична сећања; и управо то одсуство свесне контроле наводи да се употреби израз "*невољно*" приликом одређења аутобиографског памћења. Према мишљењу овог истраживача, ова врста људског памћења супротна ја често проучаваном *епизодичком* памћењу, памћењу за материјал који се излаже појединцу са јасном сврхом да буде намерно научен или запамћен од стране појединца. Исто тако, оно се разликује од проучавања памћења *случајног* или *узгредног* материјала, који се презентује заједно са материјалом који појединац треба да запамти и репродукује. Међутим, истиче се да са развојем разумевања аутобиографског памћења треба очекивати да ће његове везе са истраживањем намерног (епизодичког) и случајног (узгредног) памћења постати јасније.

Карактеристичне теме

Опште је мишљење да је истраживачко интересовање за аутобиографско памћење нагло порасло током последњих двадесетак година (нпр. Herrmann and Gruneberg, 1993; Robinson, 1992; Rubin, 1988). Преглед неких новијих студија у овој области указује на заиста широко мноштво тема у вези са аутобиографским памћењем. Сматрам за прикладно да овде буду споменуте само неке истраживачке теме, оне које се чине посебно карактеристичним за овај облик људског памћења.

Неке од тих тема стално се изнова разматрају и оне се односе на *сам процес* истраживања аутобиографског памћења. Три кључне епистемолошке теме су феноменолошки извештаји појединаца као истраживачки подаци, проверљивост или утврђивање истинитости, и обогаћивање дескрипције понашања. Прва се односи на *спремност* истраживача да се снажно ослоне на *феноменолошке* извештаје или описе испитаника, односно да те субјективне извештаје сматрају релевантним подацима који се морају објаснити у истом смислу као

и објективније психолошке мере. У блиској вези са све већим поуздањем у феноменолошки извештај као важан извор података јесте *шире* гледиште о улози *проверљивости* у овом истраживању, што је подстакнуто уверењем да је сâмо памћење много чешће *реконструкција* него репродукција. Трећа тема или став јесте јасна спремност истраживача аутобиографског памћења да разматрају и описују овај тип памћења *као да* оно претходно није било предмет истраживања; њихов први корак у проучавању јесте настојање да пружи *опис* истраживаних појава у вези са аутобиографским памћењем.

Примери неких од тема у овој области истраживања су следећи: процена датума личних догађаја, академских предавања и политичких догађаја; препознавање лица на прослави неке годишњице матуре; присећање оцена из одређених предмета током основне и средње школе; памћење професора имена њихових ученика; сећање студенткиња њиховог првог менструалног периода; сећање на прва љубавна и сексуална искуства; итд. (Matlin, 1998). Неке уже истраживачке теме могу се подвести под *шире* теме као што су питање *опште* организације аутобиографског памћења, питање *временске* организације аутобиографског памћења, питање *схематизације* аутобиографског памћења (о чему ће у овом раду бити више речи), разматрање ове врсте памћења током *животног циклуса* појединца, истраживање *неуспеха* у аутобиографском памћењу као последица доживљене амнезије, повреде главе и сл. (видети нпр., Rubin, 1988).

Према сажетом налазу Метлинове (Matlin, 1998), неколико важних тема је испреплетено у бројним радовима о аутобиографском памћењу:

1. Мада људи понекад праве грешке, памћење је обично тачно у великом броју различитих ситуација. То је у складу са општом тврдњом да су когнитивни процеси *делотворни и тачни*.
2. Када људи и праве грешке у вези са својим аутобиографским памћењем, оне се углавном односе на *периферне детаље* и на *специфичне информације* о важним догађајима у њиховом животу.
3. Када се информацији о неком животном догађају додаје нека нова информација, наше памћење је често склоно да меша информацију, активно конструишући *нову* репрезентацију тог догађаја. Ово својство памћења одговара општој тврдњи у области људске когниције да су когнитивни процеси *активни*, а не пасивни.

Схематизација аутобиографског памћења

Схематизација се сажето може дефинисати као процес којим се стичу *уопштене* структуре делања. Те структуре представљају како исходе поступака тако и процедурално знање које се користи да би се регулисали будући поступци (Neisser, 1976; Pijažе i Inhelder, 1978).

Док је такозвано "*блиц памћење*" оно памћење које се односи на поједине необично важне, веома изненадне и емоционално снажне догађаје, разматрање *схема* у аутобиографском памћењу наглашава памћење општих, обичних или свакодневних догађаја (Matlin, 1998). Модерна когнитивна психологија схвата *схеме* као наша *општа* знања о неким објектима или догађајима која су стечена на темељу прошлог животног искуства. Когнитивне *схеме* су апстраховане из огромног броја специфичних примера догађаја у нашем животу и оне сажимају (или: сумирају) важне карактеристике садржане у тим догађајима. Поред разних уобичајених активности у свакодневном животу (обедовање, школа, посао, разонода и сл.), конверзација такође има теме које су разложно стандардизоване (Cohen, 1989).

Одлике *схема* у аутобиографском памћењу уопштено су *заједничке* са одликама когнитивних *схема* уопште. Претпоставка процеса схематизације је да су садржаји мисли детерминисани бихејвиоралним (понашајним) и менталним активностима. Према Берклију (Barclay, 1988), кроз поновљено излагање *сличним* врстама активности, ми запажамо неке *опште* одлике које постају фокус наших менталних напора. На тај начин, информација добијена на основу свакодневних активности бива когнитивно репрезентована. Тако, када је посредни аутобиографски материјал, когнитивна схематизација доводи до концептуалне организације и складиштења у памћењу свакодневне информације о нама самима.

Оно што се овде сматра типичним јесте да нас природна ограничења капацитета памћења, у ствари, *штите* од памћења свих прецизних појединости о нама самима и о нашем свакодневном животу (нпр., питања о таквим небитним детаљима као што је: Да ли је у послуженој зеленој салати било исецканих ротквица?). Међутим, схематизација нам омогућава да вршимо ментално процесовање огромне количине таквог материјала (информација) кроз *сажимање* доследности и правилности (регуларности) у нашим животним искуствима. На тим претпоставкама, чини се да је разложно тврдити да се аутобиографска сећања *мењају* током времена због тога што се појављују нови догађаји а многа животна искуства бивају поновљена, чинећи да се блиски догађаји међусобно тешко разликују (нпр., Linton, 1982). На тај начин, после извесног времена сваки појединачан догађај постаје тешко разлучив или чак неразлучив од других, сличних догађаја. Отуда, када нас, на пример, неко пита да се присетимо детаља са прошлонедељног ручка, ми вероватно уверљиво реконструирамо "генеричко" памћење, које се заснива на великом броју поновљених сличних догађаја (Matlin, 1998). Штавише, мада то могу, људи не заборављају једноставно детаље свакодневних догађаја. Уместо тога, када је нека информација запамћена, стечено аутобиографско самосазнање приморава на *реконструкцију* уверљивих,

али често нетачних, елаборација претходних искустава. Отуда су сећања за већину догађаја из свакодневног живота трансформисана, искривљена или заборављена.

Поврх тога, као окосница већине истраживачких програма у овој области, процес схематизације, као и сâм концепт когнитивних схема, такође сугерише да "догађаји" који се нису одиграли али су концептуално *слични* ономе што особа *очекује* од претходно поновљених искустава могу бити погрешно идентификовани као да су се десили у прошлости. Штавише, према претпоставци, такве нетачности се повећавају са протоком времена због тога што генерични (општи) аспекти догађаја могу све више постати кондензовани (згуснути) и помешани са сталним излагањем сличним збивањима. То је потврђено у раду Берклија и Велмана (Barclay and Wellman, 1986), који су у својој студији настојали да истраже таква очекивања испитујући памћење за свакодневне аутобиографске догађаје током више од две године.

Један од важних налаза представља и запажање да *нетачност* памћења такође расте са протоком времена. Нејсер (Neisser, 1988), један од водећих истраживача у овој области, назива ову врсту нетачности *репизодичким памћењем* (енг. *repisodic memory*). Под тиме он подразумева присећање на неки "претпостављени" ("наводни") догађај који је, у ствари, својеврсна мешавина детаља, заснована на поновљеним и повезаним епизодама. Отуда је овај Нејсеров израз, у ствари, игра речи повезана са изразом *епизодичко памћење*, који се односи на складиштење информације о томе када су се одређени догађаји одиграли и какве су везе међу тим догађајима.

У целини гледано, истраживачки налази подупиру тврдњу да памћење аутобиографског материјала може каткад да одражава памћење за *стварне* догађаје, али да у многим случајевима оно представља, у ствари, *реконструкције* догађаја који су се могли десити. Слично, заборављање аутобиографске информације могло би да указује на *одсуство* одређених сећања. Међутим, чини се да до непрепознавања актуалних догађаја не долази због *стапања* епизодичних сећања са више генеричким категоријама догађаја које репрезентују семантичне одлике свакодневних активности. Сажето говорећи, наша аутобиографска сећања нису увек тачна. Детаљи повезани са неким догађајима који се скоро свакодневно понављају изгледа да бивају кондензовани, чиме губе особене, памћења вредне, одлике.

Осим тога, вероватноћа погрешног идентификовања неког догађаја зависи од степена у којем је "догађај" концептуално повезан са оним што се могло десити. *Опсег* у којем је информација у вези са свакодневним догађајима *схематизована* такође зависи од тога колико је наводни догађај (или: недогађај) концептуално *сличан* нечијим сопственим очекивањима. Уопштено говорећи, постоје уједно

варијансе и инваријансе у ономе што људи памте о свом свакодневном животу. Како изгледа, релативне инваријансе (непроменљивости; постојаности) постоје у основном аутобиографском самосазнању изведеном из свакодневних активности; с друге стране, до промене долази у реконструкцијама стварних или тачних начина на које су се неки догађаји одиграли (видети нпр., Barclay, 1988).

Због свега што је претходно речено, разложно се може рећи да је схематизација памћења пример већ споменуте когнитивистичке тврдње да су когнитивни процеси *активни*, а не пасивни. Другим речима, да когнитивни процеси активно преобликују и категоризују наше памћење. Она исто тако илуструје тврдњу истраживача у овој области да се грешке у когнитивном процесовању могу често трасирати до *логичких* стратегија – као што је погрешно присећање догађаја који је *сличан* догађају који се некада стварно догодио.

Схеме самства и аутобиографско памћење

Можда најзначајнија одлика новијих когнитивних приступа самству јесте тенденција да се преовлађујући концепт *појма о себи* (енг. *self-concept*) – чије опсежно теоретисање и истраживање је претходило савременом интересовању за *когнитивне* моделе самства – замени новим појмом, појмом *схеме самства* (енг. *self-schema*).

Док се појам о себи типично сматра *пасивном* структуром података која се састоји из различитих одлика самства, *схема самства* (или: *схема о себи*) је схваћена као *активна* концептуална структура коју појединац има о себи самом и која је у свакодневном животу укључена у процесовање информације која је релевантна за његово сопствено самство. Упоредимо, на пример, Розенбергову (Rosenberg, 1979) дескрипцију појма о себи – "свеукупност мисли и осећања појединца која се односи на њега самог као објекта" (стр.7) – са дескрипцијом Роџерса и сарадника (Rogers et al., 1977) *схема самства* као "схема које су дубоко укључене у процесовање, тумачење и памћење личне информације" (стр.677) или са дефиницијом Маркусове (Markus, 1977) по којој су "схеме самства когнитивне генерализације о самству, изведене из прошлог искуства, које организују и воде процесовање информације у вези са самством, садржане у социјалном искуству појединца" (стр.63). Гледано уназад, узгред ћу додати тачно запажање Гринвалда и Пратканиса (Greenwald and Pratkanis, 1984) да се Епстајнова (Epstein, 1973) концептуализација самства, односно појма о себи, као активне, на прикупљање и организовање информације усмерене *личне теорије* особе о себи самој и њеној укључености у свет може схватити као ранија *индикација* ове концептуалне транзиције од "појма о себи" до језика "схеме самства".

Горњим формулацијама додаћу да је Хејзел Маркус (Markus, 1977) одредила појам *схеме самства* као личне конструкције засно-

ване на процесовању прошлих информација које у садашњости почињу да контролишу *пажњу* и *памћење* за материјал који је у вези са самством појединца. Према овој формулацији, у мери у којој се људи разликују у погледу својих свакодневних искустава и памћења тих искустава, могућно је утврдити *индивидуалне разлике* у схемама самства. У својим бројним истраживањима она је показала да појединци који су "схематични" за неку посебну димензију памте више у складу са тим развијеним схемама самства, него такозвани "асхематични" појединци који такве схеме не поседују (Markus, 1977; Markus and Sentis, 1980).

Као што сам претходно већ истакао, један од важних налаза у овој истраживачкој области јесте да постоји *дискрепанца* између онога што особа памти као своје аутобиографске догађаје и онога што се заиста догодило. Објашњење ове неусаглашености, овог раскорака, јесте да је та врста несклада или искривљавања резултат сличних и поновљених искустава која постају *схематизована*, формирајући *аутобиографске схеме самства*. Такве схеме о себи, о свом самству, представљају начине на које појединац *види* свој живот и себе самог. Отуда, то лично формирано виђење *може* изгледати савим *различито* у садржају када се упореди са прецизном информацијом о *стварним* свакодневним догађајима. Међутим, не ради се о томе да значење или смисао, око којег је аутобиографско памћење организовано, представља потпуно измишљање или фалсификовање животним догађаја. Наиме, упркос налазу о овој врсти дискрепанце, ипак се може рећи да постоји фундаментални *интегритет* у аутобиографским сећањима, односно памћењу, појединца.

Налази Маркусове и њених сарадника сагласни су са налазима когнитивних истраживача у области људског аутобиографског памћења или "обичног свакодневног памћења". Међу најубедљивијим програмима истраживања дуж ове линије разматрања јесте савремени рад Берклија и сарадника (Barclay, 1988; Barclay and Subramaniam, 1987; Barclay and DeCooke, 1988). Суштина овог истраживачког рада сугерише да се ми *заиста* сећамо догађаја који су повезани са нашим важним схемама самства. Међутим, још важније је то да су та сећања умногome *реконструкције* са циљем да се заштити или очува суштински *интегритет* постојећих структура самства – истина, често науштрб верности "сувим" чињеницама. Отуда није необично утврдити да многа лична сећања, односно присећања, укључују предвидљива искривљавања ако се претпостави да је памћење већине свакодневних догађаја *реконструктивно* и засновано на *схематизованом самосазнању*. Како изгледа, учесталост неуспеха нашег свакодневног памћења је вероватно *већа* него што смо ми тога свесни и, у већини случајева, она није показатељ неке патологије.

Према Берклијевим речима, чини се да је већина аутобиографског памћења највећим делом "истинита али нетачна" (Barclay, 1988). Оно што је посебно запамћено, вероватно не одсликава начин на који се неки догађај стварно одиграо. Могућно је да наша аутобиографска (при)сећања никада нису дуплирати актуалних догађаја; али су таква "сећања" довољно блиска нашим очекивањима да "извлаче" лажне идентификације догађаја. Ипак, такве грешке могу бити посредоване тачним "самоописом", јер ниједно "сећање" није толико прихватљиво као што је наше сопствено. Аутобиографски материјал не мора бити детаљно тачан, мада он мора да одржи интегритет живота појединца; а појмови које он има о себи помажу да се информација која се тиче његовог самства посредује тако да оно што је запамћено буде *сагласно* са постојећим самосазнањем. Истина у аутобиографском памћењу се *штити* када особа преноси значење (смисао) животних догађаја кроз уверљиве реконструкције тих догађаја. Ова уверљивост је, бар делимично, повезана са начинима на које особа *види* себе, са њеним сопственим *представама о себи* које подупиру и ограничавају унутрашњу реконструкцију искуственог материјала.

Према овим истраживачким налазима, дакле, *наративна* истина може служити општем *интегритету* прошлости и садашњости, штитећи суштину неког догађаја, а да у исто време подржава опажени *континуитет* и склад самства појединца. Ово онда подразумева да она подупиरे *лични идентитет* појединца и његову *личност* уопште – схваћену као својство које настаје као особени исход његовог непоновљивог животног тока, то јест личне животне историје, а темељи се на личном идентитету и, како би Ром Харé (Harré, 1991) рекао, "аутобиографском памћењу себе" (Zlatanović, 2002).

У вези с оним што је у овом одељку речено, треба приметити да ови новији радови о природи аутобиографског памћења подупиру изворно запажање, до којег је још тридесетих година прошлог века дошао енглески психолог Фредерик Бартлет, један од раних претеча модерног истраживања људског памћења: да се прошлост стално *изнова* ствара, да се *реконструише* за интересе или сврхе садашњости. У том погледу, Бартлетови пионирски доприноси разумевању природе људског памћења као имагинативне реконструкције засноване на личном искуству појединца показали су се изузетно плодноним и утицајним, штавише пресудним, и снажно су поткрепљени новијом ренесансом истраживачког интересовања когнитивних психолога у области аутобиографског памћења (Magnavita, 2002; Matlin, 1998).

Литература

- Barclay, C. R. (1988). Schematization of autobiographical memory. U: D.C. Rubin (Ed.), *Autobiographical Memory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barclay, C. R. and Wellman, H. M. (1986). Accuracies and inaccuracies in autobiographical memories. *Journal of Memory and Language*, 25, 93-103.
- Barclay, C. R., and Subramaniam, G. (1987). Autobiographical memories and self-schemata. *Applied Cognitive Psychology*, 1, 169-182.
- Barclay, C. R., and DeCooke, A. (1988). Ordinary everyday memories: Some of the things of which selves are made. U: U. Neisser and E. Winograd (Eds.), *Remembering reconsidered: Ecological and traditional approaches to the study of memory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brewer, W. F. (1988). What is autobiographical memory? U: D. C. Rubin (Ed.), *Autobiographical memory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cohen, G. (1989). *Memory in the real world*. London: Erlbaum.
- Conway, M. A., and Rubin, D. C. (1993). The structure of autobiographical memory. U: A. F. Collins, S. E. Gathercole, M. A. Conway, and P. E. Morris (Eds.), *Theories of memory*. Hove, England: Erlbaum.
- Epstein, S. (1973). The self-concept revisited, or a theory of a theory. *American Psychologist*, 28, 404 – 416.
- Fitzgerald, J. M. (1988). Autobiographical memory: A developmental perspective. U: D. C. Rubin (Ed.), *Autobiographical memory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Greenwald, A. G., and Pratkanis, A. R. (1984). The self. U: R. S. Wyer and T. K. Srull (Eds.), *Handbook of social cognition*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Harré, R. (1991). The discursive production of selves. *Theory & Psychology*, 1, 56-63.
- Herrman, D. J., and Gruneberg, M. (1993). The need to expand the horizons of the practical aspects of memory movement. *Applied Cognitive Psychology*, 7, 553-565.
- Linton, M. (1982). Transformations of memory in everyday life. U: U. Neisser (Ed.), *Memory observed: Remembering in natural contexts*. San Francisco: Freeman.
- Magnavita, J. J. (2002). *Theories of personality: Contemporary approaches to the science of personality*. New York: Wiley.
- Markus, H. (1977). Self-schemata and processing information about the self. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 63-78.
- Markus, H., and Sents, K. (1980). The self in social information processing. U: J. Suls (Ed.), *Social psychological perspectives on the self*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Matlin, M. W. (1988). *Cognition*. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers.
- Neisser, U. (1976). *Cognition and reality*. San Francisco: Freeman.
- Neisser, U. (1988). What is ordinary memory the memory of? U: U. Neisser and E. Winograd (Eds.), *Remembering reconsidered: Ecological and traditional approaches to the study of memory*. New York: Cambridge University Press.
- Neisser, U. (1988). Nested structure in autobiographical memory. U: D. C. Rubin (Ed.), *Autobiographical memory*. Cambridge University Press.
- Pijaž, Ž., and Inhelder, B. (1978). *Intelektualni razvoj deteta*. (Priredili: I. Ivić i M. Milinković). Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Robinson, J. A. (1976). Sampling autobiographical memory. *Cognitive Psychology*, 8, 578 -595.
- Robinson, J. A. (1988). Autobiographical memory: A historical prologue. U: D. C. Rubin (Ed.), *Autobiographical memory*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Robinson, J. A. (1992). Autobiographical memory. U: M. Gruneberg and P. Morris (Eds.), *Aspects of memory* (2nd. Ed., Vol.1). London: Routledge.
- Rogers, T. B., Kuiper, N. A., and Kirker, W. S. (1977). Self-reference and the encoding of personal information. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 677-688.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Rubin, D. C. (1988). Introduction. U: D. C. Rubin (Ed.), *Autobiographical memory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Zlatanović, Lj. (2002). *Tajne duše, izazovi tumačenja*. Niš: Društvo bihevioralne teorije i prakse. Stipe Šuvar, Zagreb (Hrvatska).

Ljubiša Zlatanović, Niš

AUTOBIOGRAPHICAL MEMORY, SCHEMATIZATION AND SELF

Summary

Autobiographical memory is a major form of human memory and a basis of most psychotherapeutic methods. In some views, it is the source of the concept of self, as well the concept of identity. The purpose of this article is to provide a concise survey of the contemporary work in the cognitive psychology of autobiographical memory which reasonably emphasizes a special role of the concept of self in this kind of memory.

The paper considers the problem of definition of this concept and gives a brief description of the characteristic topics in this area of psychological research. A special attention is focused on the process of schematization of our self-knowledge that leads to the conceptual organization and storage in memory of everyday self-referenced information. Finally, the paper traces the roots of modern understanding of autobiographical memory back to Bartlett's early viewpoint that memory is much more often a reconstruction than a reproduction.

Key Words: Autobiographical Memory, Schematization, Self-schema, Self, Identity